

Consideracions del Consell de l'Audiovisual de Catalunya sobre el tractament televisiu de l'atemptat de Madrid del dia 11 de març de 2004 i dels esdeveniments posteriors fins a les eleccions del dia 14

El comportament dels mitjans de comunicació en general, i dels audiovisuals en particular, durant el breu període comprès entre l'atemptat múltiple perpetrat a Madrid, el matí del dia 11 de març, i la celebració de les eleccions legislatives espanyoles del dia 14, ha suscitat un intens debat. Aquest debat ha estat particularment viu en medis polítics, periodístics i acadèmics espanyols, en part per les relacions que puguin establir-se entre el mencionat tractament informatiu i els resultats electorals que es van produir immediatament. Però la qüestió també ha suscitat una atenció i una projecció més globals perquè la dimensió i la brutalitat de l'atemptat l'han convertit en un esdeveniment d'impacte efectivament global, i perquè en un període molt breu, quatre dies, s'han combinat diverses dimensions de la problemàtica de fons que planteja la complexa relació entre el sistema polític i el sistema de comunicació en els règims democràtics.

Entre els dies 11 i 14 de març, es van donar unes circumstàncies excepcionals que van condicionar el comportament dels mitjans audiovisuals. L'atemptat de Madrid i la seva proximitat cronològica amb el final del procés electoral a les Corts Generals, van alterar les condicions normals de funcionament dels mitjans des de, com a mínim, una doble perspectiva. En primer lloc, la del tractament informatiu d'una tragèdia de la magnitud com la viscuda a Madrid el dijous dia 11 de març. I en segon lloc, l'inevitable impacte que ha tingut aquest fet en la recta final del procés electoral, en la mesura que l'autoria de l'atemptat era un element que podia tenir molta rellevància en l'opinió pública. La informació entorn d'aquesta autoria ha esdevingut el centre d'atenció inevitable, just quan calia exigir dels mitjans un respecte major pel pluralisme i la neutralitat, especialment en aquells que són de titularitat pública.

Les circumstàncies exposades han col·locat els mitjans de comunicació en una situació que aquest Consell considera

excepcional, ja que havien de desenvolupar una tasca informativa indispensable en compliment dels drets constitucionals a informar i rebre informació i, al mateix temps, havien d'ajustar el seu exercici a les exigències especials que per al tractament informatiu i mediàtic en general imposa la legislació per tal de no interferir indegudament en la dinàmica pròpia del procés electoral.

El compliment d'aquests dos requisits no és, però, fàcil quan resulta evident que el contingut de la informació, tot i complir els requisits mínims d'objectivitat i de veracitat, no té un efecte neutre sobre la formació de l'opinió pública i, en conseqüència, també sobre una imminent intenció de vot. L'actuació dels mitjans en el context dels esdeveniments que analitzem, serà un punt de referència imprescindible en els debats que en el futur es plantegin al voltant de la dialèctica entre el dret a la informació i les restriccions que comporta una dinàmica electoral des del punt de vista del pluralisme i la imparcialitat informativa. Els materials que acompanyen aquest document en seran, sens dubte, un element important que podrà servir de base perquè el mateix Consell desenvolupi noves reflexions en aquest àmbit.

Des d'ara mateix, però, el Consell considera necessari formular algunes consideracions entorn dels diversos elements que conflueixen en aquest debat i que cal tenir presents a l'hora de valorar el capteniment seguit pels mitjans audiovisuals davant aquesta crisi, especialment d'aquells directament sotmesos a la supervisió del Consell.

1. Una primera reflexió que el Consell creu necessari fer és sobre el paper que desenvolupa la informació en el context d'una societat democràtica. La garantia d'una comunicació pública lliure és un element consubstancial al principi democràtic, ja que sense ella no es podrien portar a terme els drets de la ciutadania i, de manera molt especial, aquells que tenen contingut essencialment polític i donen, per tant, legitimitat al mateix sistema democràtic i institucional. Com

ha declarat reiteradament la doctrina constitucional, la formació i l'existència d'una opinió pública lliure és una condició prèvia i necessària per a l'exercici dels drets inherents al funcionament del sistema democràtic, imprescindible perquè el ciutadà pugui formar lliurement les seves opinions i participar de manera responsable en els assumptes públics. I en aquest sentit, cal afegir l'exigència que aquesta informació sigui àmplia i plural, per tal que es puguin ponderar opinions diverses i fins i tot contraposades.

2. El paper que desenvolupa la comunicació envers la societat té un especial reconeixement a la Constitució. El seu article 20 garanteix la llibertat d'expressió i d'informació, i configura aquesta última en un doble sentit: com a dret a informar i com a dret a rebre informació. Aquest doble sentit s'ajusta perfectament al paper que objectivament ha de complir la comunicació i d'ell se'n pot desprendre una doble titularitat del dret, de la qual interessa destacar especialment el dret que tenen els ciutadans i ciutadanes de rebre en tot moment informació sobre els fets que tenen transcendència i interès públic.

3. La importància i el paper social dels drets lligats a la informació fa que el seu exercici sigui legítim en qualsevol circumstància, sense que puguin veure's restringits més enllà dels supòsits excepcionals a què es refereix l'article 55 de la Constitució (declaració de l'estat d'excepció o de setge), que no es van donar en aquest cas. Per tant, la seva operativitat era absoluta en el període que aquí estem examinant, malgrat les circumstàncies certament extraordinàries que hi concorrien. I aquesta plena operativitat comportava, a parer d'aquest Consell, diverses conseqüències. En primer lloc, la consideració especial que té en el marc constitucional la comunicació social i, per raó d'això, els mitjans i els que professionalment els serveixen. En segon lloc, el valor prevalent que té la llibertat d'informació pel paper social que desenvolupa i la garantia que suposa per a la formació d'una opinió pública lliure que és, alhora, indestriable del mateix pluralisme polític.

4. Ara bé, dit això, cal precisar que l'exercici de la llibertat d'informació, per la influència social que pot tenir, queda subjecte a uns condicionaments intrínsecs que no es poden desconèixer, sobretot quan aquesta influència social pot ser especialment rellevant per la coincidència dels fets que són objecte de l'atenció informativa amb la part final d'un procés electoral. En aquest sentit, és essencial destacar el requisit

de *veracitat* de la informació que exigeix la Constitució i que no empararia, per tant, la transmissió de notícies que no responguin a la veritat o que la deformin ostensiblement. Tanmateix, cal precisar que aquesta exigència de veracitat no pot ser entesa en el sentit estricte de certesa absoluta de la informació, sinó com a prohibició de frau o falsedat de la comunicació. Com ha reiterat la doctrina constitucional, el requisit constitucional de la veracitat de la informació protegeix fins i tot la informació errònia, quan es pugui constatar que en la seva elaboració s'ha seguit el deure de diligència mínima exigible de l'informador en l'obtenció i contrast de les dades objectives necessàries per a l'elaboració i divulgació. En canvi, ja no quedaria constitucionalment protegida la informació basada en simples rumors, insídies o en fonts genèriques i imprecises.

Convé assenyalar també, en relació amb el requisit de veracitat, i d'acord amb els principis de la deontologia periodística i, que aquest no obliga mitjans ni professionals a disposar d'una informació absolutament completa o concloent. Ben al contrari, és la pretensió d'aparentar injustificadament que es disposa d'una informació acabada i definitiva allò que vulnera el precepte complementari del de veracitat, que és el de transparència. El complement més rigorós de la veritat exposada d'allò que l'emissor coneix, és la constatació que hi ha elements relacionats amb la matèria que s'informa que resulten desconeguts o incerts per a l'emissor mateix.

5. És evident que, en el cas que tractem, complint aquests requisits relatius a la veracitat, el dret d'informació es podia desenvolupar amb plena normalitat, amb orientacions que no necessàriament havien de coincidir amb les informacions oficials. Sobre aquesta qüestió cal recordar que l'essència de la llibertat d'informació comporta el dret a la utilització de les pròpies fonts d'informació i a la no coincidència, en el seu cas, amb les informacions donades sobre els mateixos fets des de les instàncies oficials. El dret mateix a la informació podria quedar seriosament afectat si es veiés condicionat per l'obligació d'acatar una determinada versió dels fets, tot i que aquesta vingui de les institucions de l'Estat, ja que això podria vulnerar el dret de la col·lectivitat a rebre, sense cap mena de restricció, qualsevol informació que, complint el requisit de veracitat, contribueixi al debat plural.

En relació amb aquesta qüestió, també és oportú recordar

que en una societat democràtica, amb independència del paper que compleixen els mitjans de comunicació, les mateixes institucions públiques també resten subjectes als principis constitucionals quan transmeten informacions d'interès general. El dret de rebre informació veraç del qual és titular la ciutadania, també es pot considerar exigible quan la difusió prové del mateix àmbit institucional. Sobretot quan el Govern i l'Administració pública tenen el deure constitucional de servir amb objectivitat els interessos generals, deure que obliga a la transparència informativa en els afers d'especial rellevància pública, llevat dels aspectes que hagin de quedar protegits per llei.

En el cas que ens ocupa el Govern de l'Estat va assumir una funció de font informativa oficial. No eren els cossos de l'estat encarregats específicament de la investigació i de l'avaluació dels indicis d'autoria de l'atemptat, per exemple, els qui convocaven rodes de premsa o compareixien davant dels mitjans i l'opinió pública, sinó el Govern. En circumstàncies com aquelles, el Govern assumeix tota la responsabilitat derivada del fet d'actuar com a font informativa de referència, com a font oficial exclusiva i, de fet, com a font d'interposició entre els cossos policials i els mitjans. Resulta evident que una posició de fet d'un govern com a font manifestament dominant comporta la necessitat de fer-ne un ús extremadament escrupulós i prudent.

6. Si la virtualitat i fins i tot l'exigència d'una informació lliure són necessaris en tot moment i també durant el període socialment complex que es va donar entre els dies 11 i 14 de març, no es pot oblidar, però, que la coincidència d'aquest tractament informatiu amb la fase final del procés electoral a les Corts Generals, exigia una especial cura en la forma i en les condicions en què la informació era tramesa a la ciutadania. I aquesta reflexió no val tan sols per al tractament informatiu estrictament considerat, sinó també per a la programació audiovisual en el contingut de la qual predomina més l'opinió que no pas la informació, però que té tanta o més capacitat d'influir sobre la ciutadania que aquesta. Tot i la prevalença que tenen la llibertat d'expressió i d'informació, no es pot oblidar que en determinats casos el seu exercici resta subjecte a limitacions establertes per la llei d'acord amb el que estableix la mateixa Constitució i, en el cas que aquí ens ocupa, s'havien de tenir en compte de manera especial les previsions establertes en la legislació audiovisual i electoral

en el sentit de respectar en aquest tipus de programació el pluralisme d'opinió. El Consell entén que aquesta exigència s'havia d'extremar encara més davant d'una situació en la qual, malgrat els condicionants existents, calia fer un esforç especial per diferenciar entre informació i opinió.

En aquest context, la conveniència d'introduir modificacions en les graelles de programació no pot en cap cas justificar, però, i menys encara en televisions públiques, la introducció de programes d'intencionalitat propagandística o el recurs a pràctiques pròpies de l'anomenada contra-programació.

7. La legislació audiovisual estableix que l'actuació dels mitjans, tant els públics com els privats, s'ha d'inspirar en el respecte al pluralisme, així com de l'objectivitat i la imparcialitat de les informacions. L'article 66 de la Llei orgànica del règim electoral general emfasitza la necessitat de respectar el pluralisme polític i social, així com la neutralitat informativa dels mitjans de comunicació de titularitat pública en el període electoral. Aquests principis esdevenen un deure de compliment, la garantia del qual s'atribueix inicialment als òrgans d'administració dels mitjans, sens perjudici d'altres formes de control previstes en les lleis. I en aquest punt, cal recordar que el Consell de l'Audiovisual de Catalunya té atribuïda per llei la funció de vetllar pel pluralisme polític i social, així com per la neutralitat i l'honestetat informativa, en relació amb els mitjans de comunicació als quals s'estén la seva competència.

8. Com dèiem abans, els principis de pluralisme i de neutralitat no afecten la capacitat informativa dels mitjans i tampoc la seva llibertat de programació com a tal. Però, en canvi, és obvi que l'exercici concret d'aquests drets ha de regir-se pels principis esmentats, ja que amb la seva exigència la llei vol garantir que no s'utilitzin aquests mitjans en benefici o en perjudici d'alguna o d'algunes de les opcions polítiques que concorren a les eleccions. Cal afegir que aquesta garantia s'ha d'aplicar encara de forma més estricta en el dia de reflexió, en el qual és exigible la màxima neutralitat possible, en coherència amb les obligacions que s'imposen respecte a la propaganda política i electoral. Sobre aquesta qüestió és oportú recordar la doctrina de la Junta Electoral Central i del Tribunal Suprem, en el sentit d'exigir als mitjans, sobretot els de titularitat pública, una especial cura en el tractament informatiu difós el dia de reflexió en relació amb el

pluralisme polític i a la proporcionalitat entre les candidatures, així com d'evitar informacions o emissions que puguin influir, encara que sigui de manera indirecta, en el vot dels electors i electores.

D'aquesta doctrina se'n dedueix, en tot cas, que la informació de contingut polític ha de tendir a la màxima objectivitat i imparcialitat i que en el seu tractament s'ha de tenir especial cura en el respecte al pluralisme, per tal d'evitar que entri, encara que sigui de manera indirecta, en plantejaments favorables o contraris respecte d'unes determinades opcions polítiques. En aquest sentit és oportú recordar que aquella doctrina és molt exigent a l'hora d'establir limitacions a l'aparició de polítics en els mitjans, un cop finalitzada la campanya electoral, pel risc que poden tenir aquests actes d'incorporar un component de propaganda política, entesa aquesta com a qualsevol acció tendent a persuadir el ciutadà perquè emeti el seu vot a favor d'una determinada opció política o bé adreçada a dissuadir-lo respecte d'una de les opcions.

En el context dels fets esdevinguts entre els dies 11 i 14 de març, cal destacar la dificultat objectiva que es produïa a l'hora de diferenciar entre actes de propaganda política i l'exercici de les llibertats d'expressió i d'informació, després que les forces polítiques varen donar per acabada la campanya electoral. Si bé és cert que en aquest moment la legislació electoral prohibeix la realització d'actes de propaganda electoral, no es pot oblidar que la mateixa legislació no impedeix als partits l'exercici de la llibertat d'expressió, la qual cosa s'ha de tenir molt en compte a l'hora de valorar les aparicions i declaracions dels polítics en els mitjans audiovisuals en aquelles circumstàncies. Certament, aquestes declaracions o aparicions difícilment es podrien considerar neutres des del punt de vista polític, però també és cert que tampoc no havien de constituir actes de propaganda política en el sentit que prohibeix la Llei, si la seva finalitat principal era opinar entorn dels fets de l'11 de març, la seva autoria o la informació sobre aquests fets.

9. A criteri d'aquest Consell, la situació produïda a partir dels atemptats de l'11 de març a Madrid va col·locar els mitjans de comunicació davant d'una situació especialment difícil que venia emmarcada, d'una banda, per la necessitat d'informar sobre els fets dramàtics i la seva autoria i, d'altra banda, de respectar els requisits de la legislació electoral, degut a la coincidència amb el procés electoral obert.

Sembla clar que en aquest context el dret d'informació no podria quedar anul·lat sota el pretext que ell mateix podria tenir influència sobre la opinió pública i, per tant, també sobre el comportament electoral.

Però també sembla clar que, malgrat les condicions especials que es produïen, tampoc no podien quedar sense efecte les exigències de pluralisme i de neutralitat o imparcialitat informativa, sobretot quan la tasca desenvolupada pels mitjans podia tenir un impacte important sobre el comportament electoral, ateses la naturalesa i les característiques dels fets noticiables.

Legalment, la jornada de reflexió s'inicia just en el moment de cloure's el període establert per a la campanya electoral. Però com a conseqüència de l'atemptat del dia 11 de març, i de la decisió unànime i immediata dels partits polítics que concorrien a les eleccions de donar la campanya per acabada, es va produir una situació singular. Un període d'aproximadament 72 hores va quedar condicionat informativament de manera simultània, d'una banda, per les conseqüències dramàtiques de l'atemptat i l'interès per saber-ne els autors i, d'altra banda, per l'espera de la jornada electoral i el seu desenllaç. En aquestes condicions, els mitjans de comunicació audiovisual van trobar-se, de fet, durant tres dies enmig d'una tensió informativa creixent, sense precedents de referència, i havent d'improvisar al voltant de tres principals menes de qüestions: el tractament informatiu d'una tragèdia d'una gran dimensió, els dubtes davant la informació disponible sobre qui era el responsable material de l'atemptat, i la necessitat de donar compte d'un període de reflexió allargat i completament travessat per un debat polític focalitzat al voltant de l'atemptat, la seva autoria i la informació disponible.

Pel que fa al tractament informatiu de la tragèdia, el Consell ha de manifestar que, efectivament, durant la primera hora o les primeres connexions pot resultar difícil compatibilitzar adequadament la urgència informativa, la manca de dades i el respecte estricte pels drets de les víctimes i els seus familiars. Però quan un operador pren la decisió de suprimir la graella de programació prevista i enceta una programació especial, basada en el directe, assumeix la responsabilitat de poder respondre a les exigències que la seva decisió comporta. Això vol dir que ha de garantir que disposa dels recursos i de les persones adequadament especialitzades, que no incorreran en estratègies de

sobreatenció o d'espectacularització gratuïta, que no proporcionaran imatges o informacions rutinàries o supèrflues, o que puguin lesionar la privadesa de les persones directament o indirectament afectades. Que no incomodaran les víctimes, que no proporcionaran primers plans o plans curts de persones ferides o en situació de patiment, ni imatges de víctimes mortes o de fèretres. Que, en qualsevol cas, no es reiterarà l'emissió d'aquelles imatges. Que els materials d'arxiu, o que no són en directe, o aquells proporcionats per videoafccionats o de qualsevol altre origen aniran convenientment referenciats. Que es farà sempre un esment clar de les fonts i que les informacions proporcionades seran sempre contrastades i provades, tot evitant qualsevol mena d'especulació, de conjectura, de perjudici, o de projecció de sospita o atribució no provada de culpabilitat.

Molts d'aquests preceptes de la bona pràctica periodística davant d'una tragèdia, que el mateix Consell ha identificat en les seves recomanacions, van ser repetidament vulnerats.

La modificació de les programacions va mantenir en moltes cadenes televisives l'estructura i els formats habituals, característics d'una televisió d'entreteniment frívola i susceptibles de constituir-se en plataformes de mera expansió emocional, per comptes de contribuir a la reflexió i esdevenir un instrument útil a l'audiència per superar l'impacte desassossegador de l'atemptat, proporcionant informació especialitzada i comentaris experts. Tot plegat, sense prescindir de la inserció d'espais publicitaris, llevat d'alguns casos concrets com ara TVE o algunes cadenes locals.

10. En relació amb els altres factors, que comprenen la informació sobre l'autoria de l'atemptat, l'actuació de la font governamental i les limitacions i exigències que comporta una jornada de reflexió, el Consell considera necessari pronunciar-se sobre alguns aspectes importants del capteniment dels mitjans, en relació amb els principis que ja han estat esmentats:

a) Encara que la regla del silenci dels responsables polítics hauria de ser el principi general en la jornada de reflexió, llevat dels qui tenen responsabilitat de govern quan calgui informar sobre temes d'interès general, en el present cas es fa difícil criticar la seva intervenció en els mitjans ateses les exigències informatives sobre l'autoria de

l'atemptat, malgrat la incidència que aquest fet pogués tenir en l'opinió pública i sobre el comportament electoral. Certament, en aquest cas es varen produir diverses aparicions en els mitjans de responsables governamentals, però que eren molt difícils d'evitar per la pròpia dinàmica dels fets i per la dificultat de destriar en aquest cas entre el seu interès informatiu dels seus possibles efectes propagandístics. Cal diferenciar en aquest cas entre les declaracions dels responsables institucionals i polítics (entre ells, el mateix Govern de l'Estat), als efectes de les obligacions i dels drets que estableix la legislació electoral (especialment l'article 53 de la LOREG quan prohibeix les actuacions de propaganda electoral, però no impedeix als partits l'exercici del dret d'expressió), de la difusió d'aquestes opinions que constitueix l'objecte del dret d'informació. La posició dels mitjans quedaria en tot cas emparada per l'exercici d'aquest dret i per la doctrina del reportatge "neutral" que fa recaure la responsabilitat última, cas que existeixi, en l'autor o font original.

Tot i així, el Consell creu necessari advertir de l'obligació que hi havia, en aquest cas, de respectar el pluralisme i la neutralitat informativa, la qual cosa obligava els mitjans, especialment durant la jornada de reflexió, a tenir presents totes les posicions polítiques rellevants i a considerar-les en funció de la seva implantació política i social.

b) Més problemàtic resulta el tractament informatiu del fet sobrevingut el mateix dia de reflexió de les concentracions de protesta davant diverses seus del Partit Popular. Fent abstracció de les causes que les van originar i de la consideració que puguin merèixer aquells actes, no es pot fer objecció al seu tractament informatiu, en la mesura que era un fet noticable d'interès general. Tot i així, el contingut de la notícia no es podia considerar indiferent en el context electoral existent, amb la qual cosa el principi de neutralitat informativa exigia, a criteri d'aquest Consell, fer-ne un tractament especialment acurat i en cap cas desproporcionat i excessivament reiteratiu. El tractament informatiu excessiu d'aquest fet comportava el risc d'ultrapassar el seu aspecte noticable i entrar ja en un àmbit objectiu de propaganda electoral en el sentit exposat anteriorment.

c) En el context més ampli de la programació realitzada entorn dels atemptats de Madrid, la coincidència d'aquests amb la fase final del procés electoral a les Corts Generals obligaven els mitjans de comunicació, especialment els de

titularitat pública, a extremar també la seva cautela envers la garantia del pluralisme i la neutralitat més enllà dels programes estrictament informatius. Cada cop és més creixent l'impacte social que tenen alguns programes de debat i d'opinió (magazins, debats, tertúlies, etc.), amb un alt potencial d'influència sobre els ciutadans i ciutadanes, especialment en les circumstàncies que concorrien en el període comprès entre els dies 11 i 14 de març. El Consell considera que, ateses les circumstàncies concurrents i el risc d'aquell impacte, els operadors estaven obligats a ser especialment curosos en la configuració d'aquests programes, respectant escrupolosament el pluralisme en la selecció de les persones que hi havien d'intervenir.

d) Per últim, el Consell vol fer constar que el respecte del pluralisme i la neutralitat informativa no depenen únicament del contingut material de la informació, sinó també de la forma en què és tractada. I en aquest sentit vol insistir en la necessitat de preservar la igualtat en les condicions d'accés i de presència dels protagonistes de la notícia sense cap mena de discriminació, respectant al màxim la immediatesa informativa i la proporcionalitat en el seu tractament.

Conclusions

1. El període comprès entre els dies 11 i 14 de març s'ha de considerar excepcional des del punt de vista dels mitjans audiovisuals. La magnitud de l'atemptat de Madrid en si mateix considerat i la seva proximitat amb el final del procés electoral varen condicionar el seu funcionament, especialment quan era determinant per a l'opinió pública disposar d'informació sobre l'autoria de l'atemptat i, al mateix temps, calia exigir dels mitjans un comportament especialment objectiu i imparcial.

2. Davant d'aquesta situació, el Consell vol remarcar la importància que té la informació en una societat democràtica com a instrument per a l'existència d'una opinió pública lliure i condició necessària per a l'exercici dels drets de participació política.

3. També vol remarcar la necessitat que aquesta informació sigui àmplia i plural, per tal que els ciutadans i ciutadanes disposin d'elements de valoració i de contraposició. Això també exigeix que la informació subministrada compleixi el requisit de veracitat, és a dir, que hagi estat

obtinguda i confeccionada a partir de dades objectives i de fonts fiables.

4. La coincidència del tractament informatiu entorn del fet de l'11 de març amb la recta final del procés electoral no podia anar en perjudici del dret a informar i del dret a rebre informació, atès el caràcter prevalent que tenen. La funció dels mitjans era especialment important en aquest cas des del moment en què el Govern de l'Estat va assumir la posició de font informativa oficial.

5. En les circumstàncies especials que es varen donar, els mitjans audiovisuals, sobretot els públics, havien de tenir una cura especial a respectar el pluralisme i la imparcialitat informativa, atesa la coincidència amb una imminent consulta electoral. Aquesta exigència no era aplicable exclusivament al tractament informatiu, sinó també a la programació en la qual predomina l'opinió, especialment quan les circumstàncies concurrents alteren la graella preestablerta i fan més difícil destriar entre informació i opinió.

6. Un altre aspecte important sobre el qual s'ha de cridar l'atenció era l'especial cura que havien de tenir els mitjans, sobretot durant el dia de reflexió, a intentar evitar els tractaments informatius o d'una altra naturalesa que, pel seu contingut, presència d'actors polítics, proporcionalitat d'emissió o altres circumstàncies, poguessin predisposar la ciutadania a favor o en contra d'una determinada opció política.

7. En tot cas, les informacions en relació amb l'atemptat mateix havien de quedar condicionades pel respecte dels drets de la persona que determina la Constitució, especialment els que protegeixen la pròpia imatge, la intimitat i la privacitat de les víctimes i del seu entorn familiar.

8. A partir d'aquests paràmetres d'aproximació, el Consell vol fer diverses consideracions sobre el capteniment seguit pels mitjans televisius:

a) Constatar que el tractament informatiu de la tragèdia de l'11 de març no ha estat respectuós, en termes generals, amb les pautes exigibles des del punt de vista dels drets de les víctimes i dels seus familiars, d'acord amb les recomanacions que per a situacions com aquestes ha formulat el Consell des de fa temps.

b) Constatar que en el tractament posterior al dia 11 de març i especialment durant el dia de reflexió, no sempre es varen complir els requisits d'objectivitat, d'imparcialitat i de

respecte pel pluralisme, que era essencial garantir atesa la imminència de la consulta electoral. Els dèficits més significatius varen estar, en opinió del Consell, en el fet de no haver garantit sempre el pluralisme polític o social en els programes informatius i també en els d'opinió, especialment en el cas de TVE, i una atenció no sempre proporcionada, per excés o per defecte, a les concentracions de protesta davant les seus del Partit Popular com a fet noticable coincident amb les hores prèvies a la votació.

Malgrat tot, cal tenir necessàriament en compte que, arran de l'adopció per part del Govern de l'Estat de la funció de font informativa oficial i de la divulgació paral·lela d'informacions no coincidents amb aquella respecte a la possible autoria de l'atemptat, es va ocasionar un fenomen molt perceptible de concentració de l'interès informatiu sobre aquesta qüestió de l'autoria i, immediatament, una progressiva polarització dels diversos mitjans de comunicació. Així es va anar perfilant, d'una banda, una posició que abonava substancialment els termes de la versió oficial exposada en les successives compareixences públiques del ministre de l'Interior i, d'altra banda, una posició més crítica i discrepant d'aquella versió que tendia a recollir i subratllar les manifestacions de dubte i les fonts alternatives, internes i externes, disponibles. Aquesta delimitació i polarització de camps va mantenir-se també, inevitablement, durant la jornada de reflexió estricta. I el Consell entén que aquest fet no pot ser negligit a l'hora de fer l'anàlisi ponderada i l'avaluació del capteniment dels mitjans audiovisuals en unes circumstàncies com les descrites.

c) El document "Les informacions televisives de l'atemptat del dia 11 de març de 2004 i dels esdeveniments posteriors fins a les eleccions del dia 14 de març" permet fer un seguiment detallat del comportament de les cadenes de televisió estudiades i avaluar la qualitat de la seva resposta davant els reptes plantejats en termes d'agilitat de la cobertura inicial de la notícia, el tractament respectuós del tràgic atemptat i el respecte al pluralisme, a la diversitat d'opinants i la imparcialitat. En el cas concret de TV3, que és el principal mitjà públic sota l'àmbit de supervisió del Consell, es constata l'existència d'una insuficient agilitat en la cobertura inicial de la notícia i vol posar de manifest que el tractament informatiu del tràgic atemptat, i particularment el seu tractament visual, hagués pogut ser més curós. Pel que fa al respecte al pluralisme, a la diversitat d'opinants i a la

imparcialitat informativa, malgrat poder situar TV3 en un nivell alt en termes generals i ateses les circumstàncies que es donaven, el Consell considera que hi va haver alguna excepció significativa com és el cas del Telenotícies del dissabte al vespre, en el qual només van tenir presència determinades forces polítiques (PP i PSOE) i es va atorgar una atenció no justificable en termes merament informatius a les concentracions davant les seus del Partit Popular. Encara que aquell mateix dissabte, en un informatiu especial posterior, es va donar veu a altres forces polítiques que les esmentades, cal recordar que el compliment estricte del pluralisme també implicava garantir unes condicions d'accés equiparables.

Barcelona, 31 de març de 2004